

Литовченко Віктор

к.філос.н., доцент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

МІЖОСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Дослідження суспільства нового типу зумовлене потребою, яке протягом останніх десятиліть усе частіше характеризує як інформаційне суспільство. Саме розвиток сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, зростання обсягу інформації все більше визначають сутність нашої епохи. Новітні інформаційно-комунікаційні технології здійснюють величезний перетворювальний вплив на всі сфери сучасного суспільства як у межах національних кордонів, так і у світі в цілому. Глобальність процесів, що відбуваються, неминуче підвищує інтерес до теоретичного осмислення особливостей інформаційного суспільства й емпіричного вивчення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на трансформацію соціально-економічних, політичних і культурних структур й міжособистісного спілкування зокрема.

Проблема міжособистісного спілкування в новому інформаційному форматі та змін у внутрішньому світі людей стає все більш актуальною. Тому необхідно проаналізувати результати втручання інформаційно-комунікативних технологій у процес формування особистості та пошук шляхів впливу на цей процес.

Наукова новизна полягає у визначенні якісних змін феномену міжособистісного спілкування у людських взаємовідносинах в умовах інформаційного суспільства. Теоретичне значення роботи полягає в тому, що автор пропонує та аналізує актуальні проблеми людських взаємовідносин, зміни у внутрішній структурі базових цінностей сучасного інформаційного суспільства.

Д. Белл та У. Мартін робили спроби виділити та сформулювати основні характеристики інформаційного суспільства за наступними критеріями:

- технологічний: ключовий фактор – інформаційні технології, які широко використовуються у виробництві, установах, системі освіти та побуті;
- соціальний: інформація виступає у якості важливого стимулятора зміни якості життя, формується та стверджується «інформаційна свідомість» завдяки широкому доступу до інформації;
- економічний: інформація формує ключовий фактор в економіці у якості ресурсу, послуг, товару, джерела доданої вартості та зайнятості;
- політичний: свобода інформації, що веде до політичного процесу, який характеризується зростаючою участю та консенсусом між різними класами і соціальними шарами населення;

**Міжнародна науково-практична конференція
«Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах»**

- культурний: визнання культурної цінності інформації шляхом сприйняття ствердженню інформаційних цінностей в інтересах розвитку окремого індивіда та суспільства в цілому.

При цьому особливо підкреслюється думка про те, що комунікація представляє собою ключовий елемент інформаційного суспільства. З поняттям інформаційного суспільства тісно пов'язано поняття віртуальної реальності. Віртуальна реальність – особлива філософська категорія, яка стоїть на одному рівні з такими категоріями як час, простір, сутність, що дозволяє у єдиному плані розглядати реалії, що відносяться зазвичай до різних типів знань: природознавчих, гуманітарних та технічних. Як зазначають у своїх працях дослідники даної проблеми, особливістю віртуальної реальності є те, що її реальність заснована головним чином на розірванні усіх можливих каналів зв'язку із зовнішнім світом, крім самого технічного пристрою віртуальної реальності.

Прихильників становлення віртуальної культури стає все більше. На думку більшості дослідників віртуалістика стає одним з напрямків сучасної культури. Людство поступово переходить від письмової культури – до екранної, від індустріальної цивілізації – до інформаційної. Інформаційний аспект розвитку сучасного суспільства не міг не відобразитися на моральних цінностях та внутрішньому світі людини. Віртуальна реальність торкнулася такої загальнолюдської цінності як міжособистісне спілкування, яке є одним з найважливіших гуманістичних основ існування людства.

В інформаційному суспільстві дуже популярним засобом комунікації стає комп'ютер, який сприяє спілкуванню людей шляхом використання Інтернет-технологій. Позитивні та негативні аспекти впливу інформаційних технологій на молоде покоління аналізує М.Г. Абрамов. Він зазначає, що «людина перед комп'ютером вступає в інтелектуально-комунікативну взаємодію не тільки і не стільки з певною програмою, скільки із колективним суб'єктом, що стоїть за нею, реальною спільнотою людей, чий досвід і знання є «згорнутими». Тому, не втрачаючи власних джерел активності, особистість має у цьому випадку додаткові можливості для зростання – на основі різноманітності форм та рівнів взаємодії з комп'ютером. Разом з тим є і небезпека негативного розвитку особистості. Багатофункціональність, швидкість та інші корисні якості комп'ютера роблять з нього блискучого асистента. Однак його призначення полягає не в тому, щоб підмінити людину і ставати чи не найближчою істотою, а допомагати їй, полегшуючи її працю. Сучасні Інтернет-технології знижують ступінь соціалізації особистості» [1, 87].

Інтернет значно полегшив процес знайомств та пошуку партнерів для спілкування, яке стало ще більш доступним. Особливістю цього процесу є те, що цінність спілкування все більш відтісняється бажанням знайти тимчасові та ні до чого не зобов'язуючі

Напрям 3

«Досвід застосування та перспективи впровадження інновацій у вищій школі»

знайомства з метою задоволення ситуативних потреб. Через відсутність моральної цензури, яка проглядається в основі комп'ютерного спілкування молоді, знецінюються, руйнується структура особистості, втрачається моральність. Все це проявляється в поведінці людей і має серйозні соціальні наслідки – люди стають нездатними на довгострокові не віртуальні відносини, неспроможними прилаштувати віртуальне спілкування на реальну розмову та стосунки.

Сьогодні ми живемо в інформаційному суспільстві, і люди отримали можливість здійснювати знайомства за допомогою Інтернету. Познайтися у мережі легко і доступно для всіх: чоловіки і жінки, хлопці та дівчата будь-якого віку, зовнішності, соціального положення, одружені та вільні можуть швидко знайти друзів та однодумців, спілкування будь-якого рівня. Крім того, Інтернет суттєво полегшив вирішення проблеми знайомства для людей з обмеженими можливостями: в мережі навіть інваліди почувають себе повноцінно і мають усі шанси зустріти однодумців. Чоловіки та жінки, рисами характерів яких є сором'язливість, в реальному житті не можуть підійти до уподобаного представника протилежної статі, а у мережі вони відчують себе більш вільними і знайомства в мережі для них – гарний спосіб позбавитися самотності і влаштувати своє приватне життя.

Тема Інтернет-знайомства широко обговорюється в мережі. На численних форумах та спеціалізованих сайтах висловлюються різні думки з цього питання. Більшість з них такі: якими б легкими не були віртуальні знайомства, почуття, які мають чоловіки та жінки, цілком реальні, а частіше вони значно яскравіші за ті, що з'являються під час вербального спілкування. Дуже часто такі спілкування-знайомства плавно переходять в площину реального життя, коли хлопці та дівчата, що познайомилися в мережі, створюють родину. Інколи кохання, що з'явилося через спілкування в мережі, виявляється міцнішим за те, що виникло під час інших шляхів знайомств.

Поняття дружби також зазнало змін, люди стали спілкуватися і дружити на відстані, знаходячи спільні інтереси на Інтернет-форумах і т.п., при цьому не маючи реальних зустрічей і контактів. І.С. Кон дає наступне визначення дружби: «На відміну від ділових, функціональних відносин, заснованих виключно на спільності занять та відповідному розподілі обов'язків, дружба –

це відносини тотально особистісні, які самі по собі є благом. На відміну від споріднення або товариства, обумовленого приналежністю до одного колективу, зв'язаного узами групової солідарності, дружба є індивідуально вибірковою, добровільною, заснованою на взаємній симпатії.

Освіта – один з інститутів, які є найбільш відповідальними за процес міжособистісного спілкування з метою формування повноцінної особистості. Сучасна система освіти та виховання також розвивається в умовах інформаційного суспільства і є його частиною. Необхідно зазначити, що сьогодні навчальний процес інтенсивно стимулює дітей та підлітків до використання інформаційно-

Міжнародна науково-практична конференція «Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах»

комунікативних технологій під час навчання. Інколи діти сідають за комп'ютер раніше, ніж навчаються писати та читати. В школах, технікумах, вищих навчальних закладах вивчення інформатики є обов'язковим. Діти отримують численні завдання з інших предметів, які тим чи іншим чином пов'язані з інформаційно-комунікативними технологіями. Пошук потрібної інформації ведеться вже не в бібліотеках, а в Інтернеті. Більшість робіт потребує оформлення за допомогою комп'ютера. Усі розрахунки виконуються з використанням відповідних електронних програм. Дітей все менше цікавить реальне життя. Реальне спілкування з друзями підміняється віртуальним. Діти менше грають у спортивні ігри, надаючи переваги комп'ютерним. Театри, книги та музеї взагалі майже не цікавлять підростаюче покоління, адже набагато цікавіше знайти розвагу, сидячи перед монітором. Можливо на перший погляд небезпека непомітна, але результатом є зміни в інтересах, моральних цінностях, стосунках, навіть погіршення здоров'я, як психічного, так і фізичного.

Що ж може зробити система освіти для протистояння негативному впливу інформаційно-комунікативних технологій на особистість людини? Звичайно не можна забороняти дітям користуватися вищевказаними технологіями, але треба намагатися обмежувати це користування певною мірою. Можна запропонувати наступні види дій в цьому напрямку:

1. Починати роботу в даному напрямку з батьків – пояснювати, що вони мають контролювати кількість часу, який їхня дитина проводить перед комп'ютером.
2. Не спрямовувати освітній процес таким чином, щоб володіння інформаційними технологіями випереджало оволодіння знаннями природним чином, тобто не привчати дітей до комп'ютерів з пелюшок, а спершу навчити їх читати, писати та рахувати. Якщо відбуватиметься навпаки, то результат буде сумним, адже відомо, що у «високотехнологічних» Сполучених Штатах Америки дуже велика кількість громадян має жахливі навички письма, адже користування комп'ютером є основою основ життя американців.
3. Організовувати різноманітні виховні заходи (відвідування музеїв, театрів, екскурсій), зацікавлювати дітей культурою та мистецтвом.
4. Організовувати спортивні заходи, конкурси та змагання.
5. Стимулювати інтерес до читання.
6. Створювати різноманітні клуби за інтересами для реального спілкування.

Все це сприятиме тому, щоб відірвати дитину від монітору та не допустити втрати особистості у віртуальному світі.

Вплив інформаційних технологій на людські взаємовідносини має як негативні, так і позитивні сторони, але з точністю можна сказати одне – інформаційне суспільство

Напрям 3

«Досвід застосування та перспективи впровадження інновацій у вищій школі»

розвиває особистість у своєму власному напрямку. Серед позитивних моментів впливу інформаційних технологій на взаємовідносини людей можна виділити наступні:

1. Спрощення способу міжособистісного спілкування, так як можливість спілкуватися через Інтернет, по суті, є більш доцільною, ніж інші способи, оскільки на відповідних сайтах спілкуються люди, які мають однакову мету – познайомитися, а під час знайомства «на вулиці» така взаємна мета, як правило відсутня; доступність знайомства для людей з обмеженими можливостями, адже Інтернет надає можливість відчувати себе більш вільно людям, які мають певні комплекси, яким важко завести реальне знайомство зі сторонньою людиною; в реальному житті часто дуже важко знайти однодумців в якому-небудь питанні.

2. Реальна інформаційна користь під час навчальної та наукової діяльності.

До негативних моментів можна віднести наступне:

1. Доступність віртуальних контактів призводить до зниження цінності міжособистісних відносин.

2. Небезпека надмірного занурення у віртуальний світ, що змінює структуру особистості, впливає на психіку, здоров'я та спосіб життя.

Завданням системи освіти є не допустити підміни реального життя віртуальним, втрати моральних цінностей та деструкції особистості.

Список використаних джерел

1. Абрамов М.Г. Влияние информационных технологий на старшеклассников. / М. Г. Абрамов // Человек – 2007. – № 3. – С. 85-92.

2. Урсул А.Д. Становление информационного общества и модель опережающего образования / А.Д. Урсул // Научно-техническая информация. Серия 1. – 1997. – № 2. – с. 19-29.

3. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Ю. Хабермас. – М.: Академия, 2004. – 788 с.